

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária

Magánjogtörténet

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

1

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege	kollokviummal záródó előadás
Tagozat	MAT-JN-17/EN
Tárgyfelelős tanszék	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék
Oktatók	Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár
Elérhetőség	6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba Tel/Fax: (62) 544-412 E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok	5
Követelmények	az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

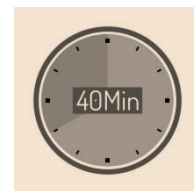
A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
5. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
6. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Fejezetek a polgári kor magánjogtörténetéből 7.

A kötelelem tartalma: a kötelelem alanyainak azok a jogai és kötelezettségei, amelyek lényegében a kötelelem tárgyát megszabják.

A kötelelem meghíúsulása felróható-e valamelyik személynek. *A felróhatóság vizsgálata a kötelelem alanyainak a felelősségét elemzi.*

Jogellenes magatartás: mindig a cselekmény tárgyát, az eredményt vizsgálják

- valaki magatartásával tipikusan egy jogszabályt sért meg,
(Az OPTK-ban meghatározott tilalom ellenére telekkönyvezett ingatlant birtokzálogba ad.)
- vagy általános jogi parancsba ütközik, azaz a jogrendet sérti (bűncselekményt követ el)

Vétkesség: a károkozó személy szubjektív minősítése, amikor az adott személy cselekményének szándékos és gondatlan voltát vizsgálja.

Felelősség a szolgáltatásért:

Ha a szerződésben vállalt kötelezettséget a felek teljesítik, azaz a szerződés teljesedésbe megy, akkor nem beszélünk felelősségről. Ha azonban a szolgáltatás során valamelyik fél nem vagy hibásan teljesít (kötelemszegés), akkor tesszük fel a kérdést: felelős-e az adós vagy a hitelező?

Objektív felelősségről akkor beszélünk, amikor a jogrendszer csak azt vizsgálta, hogy a kötelemszegés és a szerződő felek magatartása között megállapítható-e az ok – okozati összefüggés. (Ez jellemezte hosszú időn át a büntetőjogi felelősségrevonást = eredményfelelősség, de a korai századok magánjogi gyakorlatában is ez érvényesült.

Szubjektív felelősség, amikor az ok-okozati kapcsolat mellett a szerződő fél akaratát, szubjektumát is figyelembe veszik. Ekkor kezdik megkülönböztetni a szándékos és a gondatlan magatartást, tehát azt, hogy a szerződő fél akaratára mire irányult.

1. kép: Marton Géza, a 20. század első felének meghatározó római jog professzora, aki a felelősségtan legnagyobb magyar alakja

2. kép: A bonus pater familias az ókori Rómából származó alakja

- szándék (dolus), amikor a személy akarata cselekményének eredményére is kiterjed, azaz tudva és akarva követi el a jogellenes magatartását;
- gondatlan (culpa), amikor a személy akarata magatartásának eredményére már nem terjed ki, azaz a tőle elvárható körültekintést mulasztja el;
 - + culpa lata (súlyos gondatlanság): minden embertől elvárható magatartás
„nem tudni azt, amit mindenki tud”
 - + culpa levis (enyhe gondatlanság): bonus pater familias gondossága
 - + culpa levissima: szakértelem alapján elvárható gondosság (rendes kereskedő gondossága)
 - + culpa in concreto: az ember saját ügyében tanúsított gondossága
 - + culpa in eligendo: (az adott munka elvégzésére alkalmatlan emberrel végeztetnek munkát s ebből kár keletkezik.

+ custodia felelősség: „érdekelte adósi felelősség” megállapításának feltételei: valakinek a dolga, jószága egy másik személy őrzésébe kerüljön, és ez a másik személy ebben érdekelt legyen szerződés alapján. (rendi korban a birtokzálog-szerződés esetében a záloghitelező felelőssége; béres a szolgálati szerződés alapján őrzési felelősséggel tartozik a reá bízott állatokért.)

A felelősség kérdése két területen vetődik fel:

- szerződésen kívüli felelősség:
 - bűncselekmények keletkeztetik és a felelősség jogalapját törvény szabályozza;
 - magánjogi tiltott cselekmények;
 - állatok által okozott károkért való felelősség
- szerződésből eredő felelősség:
 - mindig a létrejött szerződés alapozza meg és szerződésszegésből vagy a felelősség felvállalásából keletkezik. (ez utóbbi a kárbiztosítási szerződés, melyet a kereskedelmi törvény szabályozott.)

Szerződésszegés következik be:

- a szerződés nem teljesítésekor,
- késedelmes teljesítésekor,
- hibás teljesítésekor.

Az adós kése delme:

Ha az adós a szerződésben meghatározott időpontban, lejáratkor, felróhatóan nem teljesít, kése delembe esik.

Ha a teljesítés napját nem határozták meg a felek a szerződésben, akkor a hitelezőnek előbb fel kell szólítania az adóst a teljesítésre, és ebben a felszólításban kell megjelölni a teljesítés idejét. Ha ezt az időt mulasztja el az adós, akkor kése delembe esik.

Az adósnak lehetősége van arra, hogy kése delmét mentse, ezt megfelelő módon bizonyítania kell.

pl. az örökös nem tudott az örökgyó adósságáról, amely teljesítési határidő lejárt.

A kése dellem következményei:

- Ha az adós kése delembe esett a teljesítés mellett köteles megtéríteni a hitelező minden kárát, ami a kése delemből adódott.

pl. pénztartozás esetén a kése dellem miatt ún. kése delmi kamatot kell fizetni

- a kése dellem ideje alatt, az áruban keletkezett kárt köteles az adós megfizetni, akkor is, ha nem az ő hibájából - vétlen - keletkezett az. Ez a felelősége a vis maior által keletkezett kár megtérítésére is vonatkozik.
vis maior: az emberi erővel elháríthatatlan kár

Nem lehet kése dellemről beszélni, ha a hitelező a későbbi teljesítésbe beleegyezett.

az adós kése delme esetén a hitelező tehát követelheti:

- a szerződésszerű teljesítést, emellett
- a kése delemből származó kár megtérítését.
- ha idejét múlta a teljesítés, vagy a hitelező érdekét veszítette elállhat a szerződéstől.

3. kép: A besztercebányai óratorony, amely település kapcsán az egyik legrégebbi szöveges emlékü nk maradt fenn ó ra működtetése kapcsán

A hitelező kése delme:

ha az adós szerződés szerű en felajánlott teljesítését nem fogadja el vagy megakadályozza az adós szerződés szerű teljesítését.

A hitelező által nem fogadott teljesítés esetén az adós a dolgot magánál tarthatja, bírói letétbe helyezheti, romlandó dolog esetén eladhatja.

A dologban esett kárért – a szándékosság és a súlyos gondatlanság esetét kivéve – az adós már nem felel. A kár veszélyének viselése átszáll a hitelezőre.

A hitelező kése dellem esetén, köteles minden kárt megfizetni, ami a kése dellem ideje alatt az adósnál keletkezett.

hitelező kése delme esetén az adós követelheti: a szerződés szerű teljesítést, a kése dellem miatt keletkezett kár megtérítését, sőt ha érdekét vesz tette elállhat a szerződéstől.

A szolgáltatás lehetetlenné válása (lehetetlenülés):

Ha a szolgáltatás a szerződés megkötését követően válik lehetetlenné és ebben az adós vétkes magatartása közrejátszott, akkor az adós felelősséggel tartozik.

Ha az adós kése delembe esett és ezt követően vált a szolgáltatás lehetetlenné, akkor is felelősséggel tartozik, ha vétlen volt.

Ha az adós bizonyítja, hogy a tőle elvárható gondosságot tanúsította, akkor mentesül a felelősség alól.

Kártérítés:

Az adós akár kése delme, akár hibás teljesítése, akár nem teljesítése miatt kártérítést köteles fizetni.

Vagyon i kár: a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés, amely lehet

- tényleges kár (damnum emergens),
- elmaradt haszon (lucrum cessans): a dolog természete szerint esedékké vál t haszon elmaradása

Ha az adós szándékosan vagy súlyos gondatlanságból nem teljesített vagy hibásan teljesített, akkor mind a tényleges kárt, mind pedig az elmaradt hasznot meg kell térítenie.

Ítéletek a »gazdasági lehetetlenülés« tárgyában. Abban a kérdésben, hogy a szállításra kötelezett eladó a háboru okozta gazdasági lehetetlenülésre hivatkozva, a szállítást megtagadhatja-e, ismét két ítélet fekszik előttünk. A budapesti kir. tábla 1915 szeptember 27. P. IV. 10.393/1915. sz. a. mint felülvizsgálati bíróság egy konkrét ügyben ítéletet hozott, melyből kiténik, hogy:

az eladott áru árának emelkedése egymagában a teljesítést jogilag még nem teszi lehetetlenné, mert a kereskedelmi forgalomban rendes körülmények közt is lényeges árhullámzás lehet és az eladó ép a rendes gazdasági forgalom biztonsága érdekében teljesíteni köteles még abban az esetben is, ha az ügylet ily teljesítése reá nézve jelentékeny hátránnyal jár is. A teljesítés lehetetlenné válását a teljesítésre kötelezett összes viszonyainak figyelembevételével kell elbírálni. De a szállítási szerződések teljesítésének gazdasági okokból való lehetetlenségéről nem is lehet szó akkor, ha a szolgáltatásra kötelezett a teljesítés megtagadásával egyidőben kijelenti, hogy az áruból van készlete, de azt a kikötött ár helyett magasabb áron kész szállítani.

Ugyancsak a budapesti kir. tábla felülvizsgálati tanácsa 1915 május 31. P. IV. 3768/1915. sz. a. arra az álláspontra helyezkedett, hogy:

az eladó a háboru okozta gazdasági lehetetlenülésre nem hivatkozhatik, ha akkor, midőn az árának a szerződési árban való szállítását megtagadta, rendelkezett annyi nyersanyag felett, amennyiből a vevő által lehívott árut szállíthatta, illetőleg előállíthatta volna.

4. kép: **Példák az első világháború idejéből arra, hogy a bíróság mikor nem találta megítélhetőnek a lehetetlenülést** (Honi Ipar XVII. évf. 1. sz.)

Nem vagyoni kár:

vannak az embernek olyan értékei – pl. a becsület, a jó hírnév – amelynek megsértése szintén jóvátételt igényel.

az OPTK ilyen esetekre fájdalomdíjat határozott meg.

a magyar bírói gyakorlat szintén ítelt meg nem vagyoni kárt, amely ugyan pénzben nehezen meghatározható, mégis magát a nem vagyoni kárt pénzüsszegben határozták meg.

A kötelelem szankciója:

anyagi jogi szankció: foglaló, bánatpénz, kötbér, zálog, kezesség, késedelmi kamat

alaki jogi szankció: a követelés peresíthetősége

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Hogyan alakult történetileg a szerződési felelősség?
2. Mi a különbség az objektív és a szubjektív felelősség között?

KÖTELEZŐ TANANYAG

-- az előadásokon elhangzottak

-- Mezey Barna: Magyar jogtörténet. Budapest, Osiris, 2007. 183-185. pp.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/mezey-barna-szerk-magyar-jogtortenet-osiris-tankonyvek-2007/?pg=0&layout=s>

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE